

Analysis of the Concept of “Document” from the Perspective of the Tradition of Documentation and Neo-Documentation

Amir Rismanbaf

PhD in Knowledge and Information Science; Ferdowsi University of Mashhad; Mashhad, Iran Email: rismanbaf@gmail.com

Azam Sanatjoo*

PhD in Knowledge and Information Science; Associate Professor; Ferdowsi University of Mashhad; Mashhad, Iran; Email: sanatjoo@um.ac.ir

Gholamreza Heidari

PhD in Knowledge and Information Science; Associate Professor; Razi University; Kermanshah, Iran Email: gh.heidari@razi.ac.ir

Received: 03, Oct. 2021

Accepted: 23, Nov. 2021

Abstract: The Documentation Movement was formed in Europe in the late nineteenth century by leadership of Paul Otlet and Henri La Fontaine, with the primary goal of establishing international mechanisms for organizing information and knowledge through which all kinds of documents could be collected, organized, and accessible. One of the characteristics of this historical event was the increasingly theoretical treatment of the concept of document as a discourse concept in the field of information. This approach is being revived in recent years under the name of neo-documentation. The purpose of this work is to analyze the conceptual dimensions of “document” from the perspective of the documentation literature and especially neo-documentation. In the field of documentation literature, the theories of Paul Otlet and Suzanne Briet are emphasized, and in the field of neo-documentation literature, the theories of Lund, Buckland, Irvine-Smith, and Hjørland are emphasized. The research is pure basic in terms of purpose and conceptual analysis in terms of method and data collection. Also in this research, conceptual analysis has been used with the aim of “concept interpretation” and as far as possible to gain a more accurate understanding of the studied concept. The results showed that former review research on the subject has recognized two general approaches to conceptualizing document, namely, “document-as-object approach” (inspired by positivism and with emphasis on the objectivity component) and “document-as-medium

**Iranian Journal of
Information
Processing and
Management**

**Iranian Research Institute
for Information Science and Technology
(IranDoc)**

ISSN 2251-8223

eISSN 2251-8231

Indexed by SCOPUS, ISC, & LISTA

Vol. 38 | No. 1 | pp. 1-30

Autumn 2022

<https://doi.org/jipm.38.1>

* Corresponding Author

approach" (inspired by the hermeneutic tradition). The present study identifies three other approaches and adds to this categorization which include: the "integrated approach" (with a comprehensive emphasis on the physical, mental, and social aspects of the document), the "document-as-agent approach" (with emphasis on the concept of agency), and the "Hjorland's intradisciplinary approach" (with emphasis on the concept of context, reference to the tradition of documentation, and the bibliographic paradigm). In addition, researchers have proposed adding a new dimension to the integrated approach. Researchers believe that because of the importance of the "power" and "discourse" components in relation to knowledge, information, and document, adding a "power relations dimension" to Lund's integrated approach could lead to a more comprehensive understanding of the document from a variety of technical, social, intellectual-content, as well as discourse perspective.

Keywords: Document, Conceptual Analysis, Documentation Movement, Neo-Documentation, Library and Information Science

تحلیل مفهوم «مدرک» از منظر سنت دکومانتاسیون و نئودکومانتاسیون

امیر ریسمان باف

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ دانشگاه فردوسی
مشهد؛ مشهد، ایران | rismanbaf@gmail.com

اعظم صنعت جو

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ دانشیار؛
دانشگاه فردوسی مشهد؛ مشهد، ایران؛
پدیدآور رابط | sanatjoo@um.ac.ir

غلامرضا حیدری

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ دانشیار؛ دانشگاه
رازی؛ کرمانشاه، ایران | gh.heidari@razi.ac.ir

مقاله برای اصلاح به مدت ۵ روز نزد پدیدآوران بوده است.

پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۰۲

دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۱۱

نشریه علمی | رتبه بین‌المللی
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
(ایرانداک)

شایا (چاپی) ۲۲۵۱-۸۲۲۳

شایا (الکترونیکی) ۲۲۵۱-۸۲۳۱

نمایه در SCOPUS، ISI، LISTA و

jipm.irandoc.ac.ir

دوره ۳۸ | شماره ۱ | صص ۱-۳۰

پاییز ۱۴۰۱

<https://doi.org/jipm.38.1>

چکیده: جنبش دکومانتاسیون به رهبری «پل اتله» و «هنری لافونتن» در اواخر قرن نوزدهم در اروپا شکل گرفت و هدف اولیه آن ایجاد سازوکارهای فراملی در حوزه سازماندهی اطلاعات و دانش بود تا از طریق آن بتوان همه انواع مدارک را گردآوری، سازماندهی، و دسترس پذیر نمود. یکی از ویژگی‌های این رویداد تاریخی، پرداختن بیش از پیش نظری به مفهوم مدرک به‌عنوان یک مفهوم گفتمانی در حوزه اطلاعات بود. این رویکرد در سال‌های اخیر تحت عنوان نئودکومانتاسیون، دوباره در حال احیا شدن است. هدف از این پژوهش واکاوی ابعاد مفهومی «مدرک» از منظر ادبیات دکومانتاسیون و به‌طور ویژه نئودکومانتاسیون است. در حیطه بررسی ادبیات دکومانتاسیون بر نظریات «پل اتله» و «سوزان برید»، و در حوزه بررسی ادبیات نئودکومانتاسیون بر نظریات «لوند»، «باکلند»، «ارواین-اسمیت»، و «یورلند» تأکید شده است. پژوهش از حیث هدف، بنیادی و از حیث روش انجام و گردآوری داده‌ها از نوع تحلیل مفهومی است. همچنین، در این تحقیق تحلیل مفهومی با هدف «تفسیر مفهومی» و به‌دست دادن فهم حتی‌الامکان دقیق‌تری از مفهوم مورد بررسی به کار گرفته شده است. نتایج تحقیق نشان داد که پژوهش‌های مروری پیشین در موضوع مورد بررسی، دو رویکرد کلی در زمینه مفهوم‌سازی مدرک را شناسایی کرده‌اند که عبارت‌اند از: «رویکرد مدرک به‌منزله شیء» (با الهام از پوزیتیویسم و تأکید بر مؤلفه عینیت) و «رویکرد مدرک به‌منزله میانجی» (با الهام از سنت هرمنوتیکی). پژوهش حاضر سه رویکرد دیگر را نیز شناسایی و به این تقسیم‌بندی افزوده است که عبارت‌اند از: «رویکرد یکپارچه» (با تأکید

فراگیر بر جنبه‌های فیزیکی، ذهنی، و اجتماعی مدرک)، «رویکرد مدرک به منزله عامل» (با تأکید بر مفهوم عاملیت)، و «رویکرد درون‌رشته‌ای یورلند» (با تأکید بر مفهوم بافت، ارجاع به سنت دکومانتاسیون، و پارادایم کتاب‌شناختی). همچنین، پژوهشگران افزودن بُعد جدیدی را بر آنچه در رویکرد یکپارچه گرامر مد نظر است، پیشنهاد داده‌اند. به نظر پژوهشگران با توجه به اهمیت مؤلفه «قدرت» و «گفتمان» در رابطه با دانش، اطلاعات، و مدرک، افزودن «بُعد مناسبات قدرت» به رویکرد یکپارچه گرای «لونند» می‌تواند به فهم همه‌جانبه مدرک از ابعاد گوناگون فنی، اجتماعی، فکری-محتوایی، و نیز گفتمانی کمک کند.

کلیدواژه‌ها: مدرک، تحلیل مفهومی، جنبش دکومانتاسیون، نمود دکومانتاسیون، علم کتابداری و اطلاعات

۱. مقدمه

جنبش دکومانتاسیون^۱ با نام‌های «پل اتله»^۲ (۱۸۶۸-۱۹۴۴)، «هنری لافونتن»^۳ (۱۸۵۴-۱۹۴۳) و آرمان «کتاب‌شناسی جهانی»^۴ سرشته است. این جنبش به رهبری فکری «اتله» و حمایت «لافونتن»^۵ در اواخر قرن نوزدهم در اروپا -با خاستگاه اولیه بلژیک- شکل گرفت و هدف اولیه آن ایجاد سازوکارهای فراملی در حوزه سازماندهی اطلاعات و دانش بود تا از طریق آن بتوان همه مدارک را -از همه نوع و در همه رشته‌ها و حوزه‌های فعالیت انسانی- گردآوری، سازماندهی، و دسترس‌پذیر کرد. از منظر درون‌رشته‌ای، شکل‌گیری جنبش مزبور در اروپا، عامل مؤثری در نوگرایی در حوزه کتابداری و بعدها علم اطلاعات بوده است (درودی، محمد علیپور ۱۳۹۵، ۱۰۶). یکی از مهم‌ترین این نوگرایی‌ها آن بود که دکومانتالیست‌هایی مانند «اتله» و «برید»^۶ با طرح مفهوم «مدرک»^۷ به‌عنوان پایه حرفه‌های اطلاعاتی و ارائه تعریفی گسترده از آن، مرزهای نظری و عملی رشته و حرفه را -البته در لوای عنوان دکومانتاسیون- گسترده‌تر کردند. به‌عنوان نمونه، «اتله» مدرک را به مثابه هر گونه شکل فیزیکی از ایده‌ها و افکار فهم کرد (Otlet 2002 نقل در Pleshkevich 2010، ۲۳۰)، و یا «برید» مدرک را به‌عنوان «یک نشانه»^۸ [یا راهنمای]^۹ واقعی یا نشانه نمایه‌شده مبتنی بر نماد^{۱۰} [نشانه‌ای که به کمک نمادها نمایه شده] و به‌منظور بازنمایی^{۱۱}، بازسازی^{۱۲} و یا

1. documentation movement   2. Paul Otlet   3. Henri La Fontaine   4. International Bibliography
5. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: شیری (۱۳۸۱) و Rayward (2008, 13)
6. Briet   7. document   8. sign   9. indice
10. symbolic indexical   11. representing   12. reconstructing

اثبات یک پدیده فیزیکی و یا فکری کارکرد ثبت و ضبط دارد»، تبیین نمود (Breit 1951) نقل در (Buckland & Lund 2013, 304). امروزه، بر پایه میراث فکری به جا مانده از جنبش دکومانتاسیون سخن از این است که «اصطلاح مدرک به لحاظ فنی در علم اطلاعات می‌تواند و باید برای تعریف و تبیین هر چیز دلالت‌گر^۱، به کار رود» (Buckland & Lund 2013, 304).

این رویکرد مدرک‌مبنا^۲ و محتوامدار^۳، با افول گفتمانی جنبش دکومانتاسیون در دهه ۱۹۶۰ و برآمدن علم اطلاعات مغفول ماند و با میدان‌داری فن‌زدگی و تکنولوژی‌زدگی افراطی و نظام‌گرایانه نسل نخست متخصصان علم اطلاعات در ایالات متحده به محاق رفت^۴. با این حال، در دهه ۱۹۹۰ و با رونق تدریجی و فزاینده مطالعات تاریخی در فضای فکری و پژوهشی علم اطلاعات، توجه‌ها دوباره به جنبش دکومانتاسیون و گفتمان حاکم بر آن جلب شد^۵. در نتیجه، برخی نظریه‌پردازان حوزه، مانند «باکلند»، «لوند»، و «ریوارد»، به پیروی از جنبش دکومانتاسیون، سودای پایه‌ریزی جنبشی حرفه‌ای (نئودکومانتاسیون)^۶ را در قالب یک جریان منسجم فکری و حتی نهادی مطرح کردند. نظریه‌پردازان مزبور که گاه خود را نئودکومانتالیست^۷ می‌نامند، کسانی هستند که در عرصه نظر و عمل در علم اطلاعات، با بازخوانی پیشینه و اندیشه‌های مرتبط با جنبش دکومانتاسیون در پی تجدید حیات فکری این جنبش برای پاسخ‌گویی به مسائل جدید رشته هستند.

در پرتو چنین تحولی، پرداختن به مفاهیمی همچون «مدرک» و «دکومانتاسیون» به‌عنوان مفاهیم مرکزی، هویت‌بخش، پایه‌ای، و گفتمانی در جنبش دکومانتاسیون، رونق و رواج دوباره‌ای در فضای پژوهشی حوزه یافته‌اند. به‌عنوان نمونه، «هانسون» معتقد است که متأثر از این جنبش فکری جدید در حوزه علم اطلاعات، مفاهیمی همچون «مدرک» - به‌جای «اطلاعات» - به‌عنوان پایه‌ای‌ترین مفاهیم رشته در حال شناخته شدن است (Hansson 2005, 104). «لوند» هم به این تحول مهم گفتمانی در رشته اشاره دارد و معتقد است که در دهه‌های اخیر، تمایل به مفهوم «مدرک» به‌عنوان یک چشم‌انداز و جنبه مهم فکری متأثر از این تحول و به‌طور مستمر در رشته افزایش یافته است (Lund 2009, 1).

1. signifying

2. document-based approach

3. content oriented approach

۴. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: ریسمان باف (۱۳۹۰، ۵۶).

۵. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: Buckland (2017b, 50)، Moura (2014)، Buckland (2015) و Buckland (2018).

6. neodocumentation

7. neodocumentalist

مثالی دیگر، «یورلند» نیز رهاورد این تحول (شکل‌گیری نوعی گذار از پارادایم مبتنی بر مفهوم اطلاعات به پارادایم مبتنی بر مفهوم مدرک) را دستیابی به رویکردی جامع در حوزه علم اطلاعات می‌داند که نسبت به رویکردهای معمول فعلی در علم اطلاعات از شمول بیشتری برخوردار است (Hjorland 2007) و در ضمن، با شفافیت بیشتر نظری از بروز برخی خطاهای فکری و به تبع آن عملی در فضای پژوهشی و حرفه‌ای علم اطلاعات ممانعت می‌کند (Hjorland 2018).^۱

در مجموع، همان‌طور که «هانسون» گفته، این تحولات فکری که حدوداً سه دهه سابقه دارند، به‌نوعی آغازگر احیای دوباره جنبه‌هایی از نظر و عمل رایج در جنبش دکومانتاسیون در علم اطلاعاتِ امروزی است (Hansson 2005, 104). برخی نشانه‌های عینی در دست است که این ادعای «هانسون» را تأیید می‌کند. به‌عنوان نمونه، برنامه‌های دانشگاهی «مطالعات دکومانتاسیون» که شامل بررسی نظام‌مند جنبه‌های گوناگون مدرک و دکومانتاسیون است، در سال ۱۹۹۶ در «دانشگاه ترومسو»^۲ نروژ راه‌اندازی شد (Buckland & Lund 2013, 306). همچنین، در سال ۲۰۰۱، «نظریه مدرک»^۳ به‌عنوان یک دوره آموزشی در دانشگاه «برکلی»^۴ ایجاد، و دو سال بعد، «فرهنگستان (آکادمی) مدرک»^۵ به‌منظور گسترش جنبش نمود دکومانتالیست‌ها تأسیس شد (ibid 307). این فرهنگستان، از سال ۲۰۰۳ به بعد، همه‌ساله «نشست فرهنگستان مدرک»^۶ را در سطح بین‌المللی برگزار کرده و از سال ۲۰۱۴، مقالات مربوط به کنفرانس سالانه آن در یک نشریه دسترسی آزاد^۷ منتشر می‌شود (Skare 2019, 457). تحولات این‌چنینی، به خودی خود، تصدیق این واقعیت است که نگاه‌ها دوباره به جنبش دکومانتاسیون جلب شده است (Lund & Buckland 2008, 164).

در چنین شرایطی، نمود دکومانتالیست‌ها به تبعیت از پیشینیان نظری خود، و با این فکر که تمرکز بر مفهوم مدرک، چشم‌انداز رشته و حرفه را گسترش می‌دهد و وابستگان به علم اطلاعات را به بررسی نظام‌مند مسائل مرتبط با انواع مدارک ترغیب می‌نماید (Lund 2010 نقل در Skare & Latham 2016)، بیش از سه دهه است که درباره ابعاد گوناگون

۱. در بخش‌های «تحلیل مفهومی مدرک» و نیز «بحث و نتیجه‌گیری»، به دیدگاه‌های «یورلند» در این باره به شکلی مبسوط‌تر پرداخته شده است.

2. University of Tromsø

3. document theory

4. Berkeley

5. Document Academy

6. DOCAM (Document Academy Meeting)

7. Proceedings from the Document Academy <https://ideaexchange.uakron.edu/docam/>

مفهوم مدرک، مشغول کار نظری هستند. این پژوهش، مروری تحلیلی بر دستاوردهای فکری دکومانتالیست‌ها و به‌ویژه نتود کومانتالیست‌ها درباره مفهوم مدرک است. به عبارت دیگر، این تحقیق به واریسی، دسته‌بندی، و سرانجام، تحلیل پاسخ‌های به‌دست آمده از دکومانتالیست‌ها و به‌ویژه نتود کومانتالیست‌ها در عطف به پرسش «مدرک چیست؟» پرداخته است.

۲. روش تحقیق

پژوهش حاضر به واکاوی ابعاد مفهومی «مدرک» از منظر ادبیات دکومانتالیسیون و به‌طور ویژه نتود کومانتالیسیون پرداخته و از حیث هدف، بنیادی و از حیث روش انجام و گردآوری داده‌ها از نوع تحلیل مفهومی^۱ است. «فرنر» معتقد است که از دهه ۱۹۹۰ به بعد، همپای رواج پرسش‌هایی نظیر «اطلاعات چیست؟» و «یا «مدرک چیست؟» در فضای پژوهشی علم اطلاعات، تحلیل مفهومی به‌عنوان یک روش تحقیق، سهم مهمی در فضای پژوهشی این حوزه ایفا کرده و از قبل کاربردش روش مزبور، دستاوردهای مهمی نیز به‌دست آمده است؛ از جمله این که پاسخ‌های گوناگون داده شده به امثال پرسش‌های مزبور، سنگ بنای چارچوب‌های فکری نوپدید را در رشته بنیاد نهاده‌اند (Furner 2004). وی استفاده از این روش را دست کم از دو جهت برای ارتقای غنای نظری رشته مفید می‌داند. یکی این که انجام پژوهش‌های معطوف به تحلیل مفهومی سبب می‌شود تا متخصصان، پژوهشگران، و حرفه‌مندان که از یک مفهوم معین در یک بافت و زمینه واحد استفاده می‌کنند، دست کم به یک توافق نسبی و حداقلی در این باره برسند؛ و دوم این که وجود برخی از این توافقی‌ها می‌تواند نظریه‌پردازی و خلق دانش در آن حوزه را ممکن و تسهیل سازد (همان).

به‌طور کلی، تحلیل مفهومی ممکن است با اهداف مختلفی همچون «تفسیر مفهوم»^۲، «توسعه مفهومی»^۳ (مفهوم‌پردازی)^۴، و «ارزیابی ساختار مفهوم»^۵ انجام گیرد (باقری ۱۳۹۲، ۴۴) و این اهداف را می‌بایست در جهت افزایش و تعمیق شفافیت^۶ و نظم مفهومی از خلال

1. conceptual analysis

2. concept interpretation

3. conception development

4. conceptualization

5. conceptual structure assessment

۶. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: مختارپور و خاصه (۱۳۹۵، ۸۳-۸۴)، حریری (۱۳۸۵، ۱۷ نقل از نوگل ۱۹۹۳)، Fallis (2009)، عارف و مرادی شیرازی (۱۳۹۶، ۱۷-۱۸)، ستاری (۱۳۹۶، ۱۰۳).

و دکومانتاسیون چنین نتیجه می‌گیرد که معنای ارائه‌شده توسط این اندیشمندان درباره مفهوم مدرک، بدون چارچوب معینی است و آن را نقد کرده است. «منوف» هم با بررسی مفاهیم وابسته به حوزه مطالعات آرشیو و به‌ویژه مفهوم مدرک، سیر تحولات مفهومی در این حوزه را بررسی کرده است. وی در این بررسی کلی، به دیدگاه «اتله» نیز پرداخته و معتقد است که «اتله» اصطلاح مدرک را به گونه‌ای بازتعریف کرده که شامل طیف وسیعی از چیزها^۱ و مصنوعات^۲ می‌شود (Manoff 2004). در نمونه‌ای دیگر، (Buckland 2017a) از خلال بررسی آثار فکری یکی از شاگردان «سوزان برید» به نام «رابرت پاگس»^۳ که در اواخر دهه ۱۹۴۰ منتشر شده‌اند، به باز کاوی و شرح دیدگاه‌های «برید» درباره مفهوم مدرک پرداخت و آثار وی را به‌ویژه از حیث کاربرست استعاره، تبیین نظری خلاقانه‌ای از مفهوم مدرک توصیف نمود که گرچه در زمان خود توجه زیادی به آن نشد، اما چهل سال بعد و از دهه ۱۹۹۰ میلادی در ادبیات علوم کتابداری و اطلاعات به نمونه‌ای کلاسیک و شناخته‌شده بدل گشت.

با این حال، پژوهشگران در بررسی پیشینه‌ها، پژوهشی که توآمان کلیت سنت دکومانتاسیون و نتود کومانتاسیون در پیوند با مفهوم مدرک را مورد بررسی قرار داده باشد، یافت نکردند.

۴. تحلیل مفهومی مدرک

۴-۱. مفهوم مدرک در جنبش دکومانتاسیون: در بافت ادبیات دکومانتاسیون، مفهوم‌پردازی درباره مدرک بیش از همه مدیون دو چهره شاخص است: یکی «اتله» که از او به‌عنوان بنیان‌گذار جنبش دکومانتاسیون و رهبر فکری نسل نخست دکومانتالیست‌ها یاد می‌شود، و دیگری «سوزان برید» (۱۸۹۴-۱۹۸۹) که با انتشار مانیفست^۴ معروف‌اش با عنوان «دکومانتاسیون چیست؟»^۵ در سال ۱۹۵۱، به نوعی رهبر فکری نسل دوم دکومانتالیست‌ها به

1. objects

2. artifacts

3. Robert Pagès

۴. مانیفست (به انگلیسی: manifest؛ به فرانسوی: manifeste) یا مرانامه، نوشته‌ای است که در آن یک گروه یا حزب، نظرات سیاسی، اجتماعی، مذهبی، فلسفی، و یا ادبی خود را اعلام می‌کنند (فرهنگ عمید ۱۳۸۹، ذیل مدخل مانیفست). از آن‌جا که جزوه «برید» تحت عنوان «دکومانتاسیون چیست؟» همچون یک مرانامه و بیانیه حرفه‌ای، مبین نظرات گروهی از حرفه‌مندان و به‌عبارتی، نسلی از دکومانتالیست‌هاست، «با کلند» از آن به عنوان یک مانیفست یاد کرده است (Buckland 2006, 2017a).

5. What is documentation? (Qu'est-ce que la documentation?) (به فرانسوی)

حساب می‌آمد^۱.

از نگاه «اتله»، مفهوم مدرک در پیوند با مؤلفه‌هایی همچون «شواهد»^۲ و «باز تولید واقعیت»^۳ قابل توضیح است. در نگاه او، مدرک، شیئی عینی است که به منزله شواهد، امر واقع را عیناً بازتابانده و باز تولید می‌کند. البته، شاید واژه شیء و شیئیت برای توصیف فهم «اتله» از مدرک کمی گمراه کننده باشد. از این رو، می‌توان به جای آن از واژه عینیت^۴ (به جای شیئیت^۵) استفاده کرد. در واقع، اطلاق شیئیت به فهم «اتله» از مدرک از این جهت ممکن است مناقشه برانگیز باشد که می‌توان در این حالت چنین برداشت کرد که «اتله» به بُعد فیزیکی مدرک، بیش از سایر ابعاد آن و از جمله بعد محتوایی مدرک، توجه و تمرکز داشته است؛ حال آنکه در سایه سنت محتوامدار دکومانتالیست‌هایی همچون «اتله» بوده که حرفه‌مندان اطلاعاتی بیش از پیش به استخراج انواع محتوا و حتی یکپارچه‌سازی آن‌ها روی آوردند^۶. بنابراین، از نگاه «اتله»، فهم «مدرک به منزله یک شیء» فقط ارجاعی به جنبه‌های فیزیکی مدرک نیست، بلکه وی متأثر از نگاه پوزیتیویستی‌اش^۷، مدرک را به منزله شیئی فهم می‌کرد که محتوا در آن متعین و تثبیت شده است. از این جهت وی در سایه عینیتی که به آن متعهد بود، مدرک را چه به لحاظ فیزیکی و چه به لحاظ محتوایی، شیء می‌پنداشت. در همین راستا، «دی» می‌نویسد که طبق سنت فکری «اتله»، مدرک به مثابه یک شیء مادی و تثبیت کننده محتوای معنادار یا همان اطلاعات در خود، فهم می‌شود (Day 2016b). حتی به تعبیر «دی»، «اتله» اغلب در تعاریف به دست داده شده از مفهوم مدرک، متأثر از دیدگاه محتوامدار خود، همین اطلاعات متعین و تثبیت شده - نه فرم محتوا- را مدرک می‌خواند (همان). بنابراین، روشن است که شیء‌پنداری مدرک توسط «اتله»، دال بر تمرکز بر جنبه‌های فیزیکی و غفلت از جنبه‌های محتوایی و ذهنی مدرک نیست، بلکه گویای فهم عینی‌گرای او از مدرک در تمامی ابعاد و از جمله جنبه محتوایی آن است. در مجموع، از این نگاه، مؤلفه‌های مفهومی مدرک بیشتر حول «شیئیت

۱. به عنوان نمونه نگاه کنید به: Day (2007, 21).

2. evidence

3. reproduction of reality

۴. به عنوان نمونه نگاه کنید به: Otlet (1935) نقل در Day (2016a, 27), Ducheyne (2009, 229).

5. objectivity

6. objecthood

۷. به عنوان نمونه نگاه کنید به: Deuff & Perret (2019), Santa (2012) in: Silva & Freire (2012).

Anna & Pieri (2017, 42)

۸. به عنوان نمونه نگاه کنید به: Rayward (1994) نقل در Dewey (2014).

یا عینیت مدرک»، «بازتولید واقعیت»، و «شواهد» است.

اما بسط نظری مفهوم مدرک که به‌طور عمده پس از انتشار مانیفست «برید» در سال ۱۹۵۱ صورت گرفته، مؤلفه‌های دیگری همچون «بافت»^۱ را پیرامون مفهوم مدرک مطرح ساخت.^۲ در ضمن، فهم «برید» از مدرک در پیوند با بافت، مؤلفه مفهومی دیگری را نیز پیش می‌کشد که عبارت است از «بازنمون واقعیت»^۳ و به‌عبارت دیگر، «نمایگی»^۴،^۵. بنابراین، «برید» اساساً از مدرک به‌منزله یک «نشانه نمایه‌ای (شاخص‌وار)»^۶ (Briet 1951) نقل در (Buckland & Lund 2013, 304) و به‌عبارت دقیق‌تر، «نشانه نمایه‌شده مبتنی بر نماد»^۷ (Briet 2006, 10, 48) یاد کرده است؛ چرا که سرشت شاخص‌وار و نمایگی مدرک ایجاب می‌کند که معنای مدرک، نه به‌صورت عینی و خودبسنده که در بافت – پیش از هر چیز در بافت زبان و زنجیره دال و مدلولی – حلول کند. به‌عنوان مثال، یک متن، تصویر، نقشه و ... درباره یک منطقه جغرافیایی خاص، صرفاً بازنمونی از – و نه عین – آن است که بسته به بافت متن (مانند ساختار محتوایی و معنایی آن) و نیز بافت فرامتن (بافت تولیدکننده، مخاطب، مدارک دیگر و ...) معنادار شده و روایتی از امر واقع – در این جا منطقه جغرافیایی مورد نظر – را به‌دست می‌دهد. در نتیجه، از منظر «برید»، هم مفهوم نمایگی و هم مفهوم بافت، معنایی متفاوت از فهم عینی «اتله‌ای»، به «شواهد» می‌بخشد. به قول «دی» شواهد از این منظر، خود نوعی «ارجاع نمایه‌ای» است که آن را می‌توان به‌منزله چیزی که دال بر چیزی دیگر است (دال و مدلول الزاماً در یک بافت واحد معنادار می‌شوند)، فهم کرد (Day 2014، نقل در (Gorichanaz 2016b). از این رو، کسانی همچون (Walsh (2011 و Day (2006) نقل در (Wikipedia (2019)، ذیل مدخل Suzanne Briet، کار «سوزان برید» را متأثر از رویکرد نشانه‌شناختی^۸ دانسته‌اند.

بنا بر آنچه گفته شد، مدرک از دید «اتله»، «هر چیزی است که هر چیزی از امر واقع را «بازتولید» می‌کند»، ولی از دید «برید»، مدرک «هر چیزی است که هر چیزی از امر واقع را «بازنمون»^۹ می‌کند». گرچه هر دو دیدگاه درباره مفهوم مدرک، نوعی شاهد

1. context

۲. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: Briet (2006, 27).

3. representation of reality

4. indexical

۵. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: Day (2016a, 27).

6. indexical sign

7. symbolic indexical

8. semiotic approach

9. reproduction

10. representation

صادق و معطوف به امر واقع^۱ را تداعی می‌کنند (Buckland 2018)، ولی فهم اولی یعنی دیدگاه «اتله» عینی و محدود است و فهم دومی یعنی موضع «برید» تفسیری و موسع بوده و معطوف به بازی زبانی و زنجیره معنایی دال و مدلولی است.

در مجموع، سنت فکری برجمانده از دکومانتاسیون، به‌ویژه از حیث تدقیق نظری درباره مفهوم مدرک، توسط نئودکومانتالیست‌ها و دیگر علاقه‌مندان به مفهوم‌پردازی و نظریه‌پردازی درباره مدرک، بسط نظری یافت؛ به طوری که امروزه، این بُعدیافتگی مضمونی مدرک، چارچوب مناسبی را برای نئودکومانتالیست‌ها و سایر علاقه‌مندان به موضوع در جهت فهم بهتر مدرک و فهم آن ابعاد مفهومی که لازم است بررسی شوند، به دست می‌دهد. در بند بعدی نوشتار، به بسط نظری مفهوم مدرک توسط نئودکومانتالیست‌ها پرداخته شده است.

۴-۲. مفهوم مدرک در بستر نئودکومانتاسیون: (Buckland (2014) و Boell & Hoof (2015) پس از بررسی متون به این نتیجه رسیده‌اند که ادبیات موجود در علم اطلاعات متأثر از دو رویکرد کلی در زمینه مفهوم‌سازی مدرک است. اما در این پژوهش، پس از مرور و بررسی متون با کاربری تحلیل مفهومی، سه رویکرد دیگر نیز به تقسیم‌بندی دو گانه مورد اشاره افزوده شده است. بنابراین، در مجموع، می‌توان مهم‌ترین مفهوم‌پردازی‌های بسط یافته توسط نئودکومانتالیست‌ها را به پنج دسته تقسیم کرد که عبارت‌اند از: دو رویکرد مورد اشاره توسط Buckland (2014) و Boell & Hoof (2015) یعنی «رویکرد فهم مدرک به منزله شیء» و «رویکرد فهم مدرک به منزله میانجی»^۲، و نیز سه رویکرد دیگر که عبارت‌اند از: «رویکرد یکپارچه»، «رویکرد مدرک به منزله عامل»^۳، و «رویکرد درون‌رشته‌ای یورلند». همه این مواضع نظری، در بنیاد خود متأثر از سنت مدرک‌مبنای دکومانتاسیون شکل گرفته‌اند و یا بعدها متأثر از آن توسعه یافته‌اند.

۴-۲-۱. مدرک به مثابه شیء و مدرک به منزله میانجی: از آنجا که دو رویکرد نخست مورد اشاره، در فضایی دو گانه‌انگار نمو یافته‌اند، به هر دو آن‌ها با هم و توأمان پرداخته خواهد شد. رویکرد نخست، متأثر از اندیشه‌های «اتله»، مدرک را بیش از هر چیز به مثابه یک شیء و حامل‌های فیزیکی محتوا در نظر می‌گیرد؛ و رویکرد دوم، بیشتر متأثر از سنت هرمنوتیکی و نیز تا حدودی ملهم از آرای «برید»، مدرک را به صورت انتزاعی به مثابه

1. factual, truthful evidence

2. medium

3. agent

میانجی‌ای فهم می‌کند که حوزه‌ها^۱ یا کنشگران^۲ گوناگون را به هم پیوند می‌دهد و ارتباط میان گروه‌های گوناگون ذی‌نفعان^۳ را تسهیل می‌بخشد.^۴ به‌عنوان نمونه، یک مدرک الکترونیک در معنای نخست، بیشتر از جنبه فیزیکی و فناوریانه آن (ایجاد، ذخیره، تکثیر و ...) مورد بحث است؛ ولی دیدگاه دوم بر این نظر است که آنچه تعیین‌کننده محتوای یک مدرک است، چگونگی فهم و تفسیر آن در یک بافت و زمینه اجتماعی خاص است. به این ترتیب، رویکرد نخست، مدرک را به منزله یک شیء با ویژگی‌های خاص خود فهم می‌کند؛ ولی رویکرد دوم که مدرک را همچون یک میانجی می‌بیند، بیشتر از آنکه سرشت خود مدرک را فهم کند، دغدغه‌مند فهم مسائل فرامدرک است. به‌قول «بوئل و هوف»، هر دو رویکرد مزبور معتبر بوده و نه تنها نافی یکدیگر نیستند، بلکه هر یک به‌نوبه خود در غنای ساحت نظری و عملی معطوف به مفهوم مدرک دخیل هستند (Boell & Hoof 2015). به‌عنوان نمونه، رویکرد شیء‌گرا با اهتمام به شناسایی ویژگی‌های عینی مدرک، فهمی پایدار و باثبات، و به‌عبارت دیگر، تفسیرگریز از مدرک به‌دست می‌دهد تا بر اساس این فهم بتوان آن را با الگوریتم‌های کمی گرایانه متعارف در حوزه بازیابی مدرک تطبیق داد. از این رو، رویکرد مزبور نقش کلیدی در زمینه بازیابی مدرک دارد (همان). همین‌طور، رویکرد دوم از آنجا که مدرک را به‌مثابه میانجی‌ای فرض می‌کند که از طریق آن پیام در مرزهای بین رشته‌ای و بین حوزه‌ای ردوبدل شده و از آن طریق، گروه‌های مختلفی را در حوزه‌های گوناگون حرفه‌ای به هم متصل می‌سازد (همان)، می‌تواند برای همه افراد خودآگاهی مفیدی در جهت فهم بُعد و کارکرد اجتماعی مدرک به‌دست دهد. همچنین، رویکرد مزبور به‌طور ویژه در فهم چگونگی پدیداری مدارک در بافت سازمانی و تبیین کارکرد سازمانی آن مفید است؛ چرا که اساساً گفته می‌شود که مفهوم مدرک -در قیاس با مفهوم منبع اطلاعاتی- بسیار بیشتر با سازمان و بافت سازمانی مرتبط است (Smith 2001 نقل در Irvine-Smith 2015).

در واقع، این کارکرد میانجی‌گرانه مدرک است که به‌عنوان نمونه، فعالیت اعضای سازمانی را هماهنگ می‌کند، کنش‌های سازمانی را یکپارچه می‌سازد، و رویه‌های سازمانی را مستند می‌نماید (همان). برای مثال، کتاب‌شناسی به منزله یک مدرک، نه تنها مانند یک نخ تسبیح پیونددهنده و هماهنگ‌کننده حرفه‌مندان کتابداری در ارائه خدمات

1. spheres

2. actors

3. stakeholders

۴. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: Boell & Hoof (2015).

کتاب‌شناختی است، که فراتر از آن، برای ذی‌نفعان گوناگونی مانند کتابداران، نویسندگان، پژوهشگران، ناشران، کتاب‌فروشان، سیاست‌گزاران فرهنگی، و ... دارای ارزش اطلاعاتی است و هر یک از آنان می‌توانند در مواجهه با مدرک مفروض، نیاز خاص خود را - آن هم از موضع فردی و حرفه‌ای خاص خود به‌عنوان یک کتابدار، پژوهشگر، ناشر و ... - برطرف کنند. بدین‌سان از خلال کاربستِ مدرکِ مزبور که تداعی‌کننده‌ی نوعی «بینامتنی»^۱ است، یک فضای «بیناذهنی»^۲ ایجاد می‌شود که از طریق آن گروه‌های ذی‌نفع، حتی با پس‌زمینه‌های مختلف، به هم مرتبط شده و از قبل این ارتباط، گفتمان حاکم تثبیت می‌شود. این وضعیتِ میانجی‌گرانه به‌ویژه درباره‌ی یک کتاب‌شناسی الکترونیکی که در آن کاربران بتوانند درباره‌ی پیشینه‌ها نظر دهند - چنانکه این ابتکار در حال حاضر توسط برخی تأمین‌کنندگان داده‌های کتاب‌شناختی به کار گرفته شده است^۳ - برجسته‌تر است. از این رو، هرچه بر این جنبه‌ی کمتر پرداخته‌شده به مفهوم مدرک - یعنی کارکرد میانجی‌گرانه آن - بیشتر تمرکز شود و تمهیداتی اعم از نظری (نظیر مدل‌سازی و مفهوم‌پردازی)، فناورانه (مثل کاربست مبتکرانه فناوری‌های مرتبط)، فرایندی (مانند بازنگری در شیوه‌های دکومانتاسیون) و ... برای بهبود کارکرد مزبور به کار گرفته شود، می‌توان انتظار داشت که فهم افراد و از جمله حرفه‌مندان اطلاعاتی درباره‌ی ارزش و قابلیت‌های اجتماعی مدرک ارتقا یابد.

برای فهم بهتر کارکردهای مزبورِ مدرک، (Bowker & Star 1999 نقل در Boell, & Hoof 2015) مثال فرم‌های پزشکی را زده‌اند که نه تنها به مثابه اشیا و اقلام اطلاعاتی دارای ویژگی‌های ذاتی هستند، بلکه به‌منزله «اشیای سرحدی»^۴ گروه‌های مختلف ذی‌نفع مانند پزشکان، بیمه‌های درمانی، پرستاران، و بیماران را ورای حدود و مرزهای شان به هم مرتبط می‌کنند. در این حالت، مدرک مفروض به‌منزله یک میانجی، محور و پیونددهنده اجزای گوناگون فضای بیناذهنی‌ای است که در عین تکثیر، با محوریت مدرک، نوعی وحدت گفتمانی را نیز در ضمن خود داراست.^۵

در پایان این بند از نوشتار باید به این نکته اشاره داشت که در میان نتودکومانتالیست‌ها،

1. intertextuality

2. intersubjectivity

۳. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: Courbieres, Roux & Berthou 2016.

4. boundary objects

۵. این طرز تلقی از مفهوم مدرک، به دیدگاه «فوکو» درباره‌ی متن بسیار شباهت دارد. به‌عنوان نمونه نگاه

کنید به: Foucault (1972) نقل در سلطانی ۱۳۸۴، ۶۵.

تلاش‌هایی برای پیوند این دو رویکرد صورت گرفته که یکی از مهم‌ترین این تلاش‌ها، آثار «لوند»^۱ و «باکلند»^۲ است. چنانکه در بند بعدی نوشتار خواهیم دید، «لوند» کوشیده است با ارائه نظریه‌ای جامع درباره مفهوم مدرک، هم بعد شیئیت (فیزیکی) و هم بعد میانجی‌گر (اجتماعی) مدرک را توضیح دهد و از این رو، کار وی را می‌توان ملهم از رویکردی یکپارچه‌گر دانست. (1994) Buckland نقل در (2015) Irvine-Smith نیز اگرچه در ابتدا و چه بسا متأثر از افکار «اتله»، اندیشه «مدرک به منزله یک شیء» را مطرح کرد - همچنانکه انگاره «اطلاعات به مثابه شیء» را در فضای حوزه رواج داد^۳ - ولی او بعدها ملهم از مانیفست «برید» که خود وی نخستین بار آن را در جهان انگلیسی‌زبان تفصیل کرد، و نیز آشنایی با برنامه دانشگاهی «ترومسو» و زیربنای فکری برنامه مزبور که توسط «لوند» پایه‌ریزی شده بود و در آن، مدرک فراتر از بعد صرفاً فیزیکی آن مورد توجه قرار گرفته بود (Skare 2019, 457)، تا حدود زیادی راهبرد «لوند» را در فهم مدرک در پیش گرفت و حتی در تبیین ابعاد سه‌گانه «لوند» از مفهوم مدرک (فیزیکی، اجتماعی، ذهنی) دست به کار نوشتن شد^۴.

۴-۲-۲. رویکرد یکپارچه به مدرک: «نظریه عناصر متمم مدرک»^۵ که توسط «لوند» ارائه شده، تقریباً هر چیزی را به منزله مدرک می‌گیرد^۶ و گویای آن است که مفهوم مدرک دارای سه جنبه فنی-فناواری، اجتماعی، و فکری^۷ است (Lund 2004 نقل در (2009, 1638) Skare). «لوند»، در آغاز، نظریه مزبور را با هدف به دست دادن چشم‌انداز گسترده‌تری نسبت به آنچه که در برنامه‌های دانشگاهی کتابداری در آن زمان طرح می‌شد، و نیز برای ایجاد یک مبنای نظری به منظور تدوین و توسعه برنامه‌های تازه تأسیس مطالعات دکومانتاسیون در «دانشگاه ترومسو» ارائه داد (Skare 2019, 456) و سرانجام نظریه مزبور در روند تدوین برنامه مطالعاتی مزبور به عنوان یکی از اصول اساسی پذیرفته شد (Buckland 2016).

صفت متمم یا مکمل از این جهت بر این نظریه اطلاق می‌شود که «لوند» در آن،

۱. به عنوان نمونه نگاه کنید به: (Lund 2004) نقل در (Lund & Skare 2009, 1638).

۲. به عنوان نمونه نگاه کنید به: (Buckland 2016). ۳. به عنوان نمونه نگاه کنید به: (Buckland 1991b).

۴. به عنوان نمونه نگاه کنید به: (Buckland 2016).

5. theory of complementary documents

۶. به عنوان نمونه نگاه کنید به: (Fitriani & Nabila 2017).

7. mental

مدرک را ترکیبی از سه بعد مزبور نمی‌داند، بلکه این نظریه در پی فهم مدرک از سه زاویه مکمل است که همه در کنار هم فراهم آورنده توضیح حتی‌الامکان تمام و کمالی از مفهوم مدرک هستند. به قول «لوند و اسکیر» این بدان معناست که مفهوم مدرک توأمان، صددرصد یک پدیده فیزیکی، صددرصد یک پدیده اجتماعی، و صددرصد یک پدیده ذهنی و فکری است. به عبارت دیگر، هر مدرک یک شیء فیزیکی و همچنین، یک موضوع اجتماعی و فکری است (Lund & Skare 2009, 1638). از نظر «لوند»، مسئله اصلی این است که این ابعاد چگونه بسته به بافت و شرایط مادی، اجتماعی، و فکری‌ای که در آن دکومانتاسیون صورت می‌گیرد، به شیوه‌های گوناگون با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند (همان). به همین نسبت، «لوند» معتقد است که دکومانتاسیون - به عنوان یک حوزه با مرکزیت مفهوم مدرک - نیز نباید صرفاً به عنوان یک فرایند فیزیکی، اجتماعی، و یا فکری در نظر گرفته شود، بلکه مجموعی از این ابعاد است (Lund 2016 نقل در Lund, Gorichanaz & Latham 2016).

درباره بعد فیزیکی مدرک یا همان جنبه‌های مکانی (فضا) و زمانی آن (Buckland 2016)، باید گفت که این بخش از نظریه «لوند» - البته، خواه‌ناخواه - میراث خوار اندیشه «اتله» است که پیش‌تر به آن اشاره شد. به قول «باکلند» ویژگی مشترک انواع مدرک - در همه مفهوم‌پردازی‌های مابعد سنت دکومانتاسیون - در این است که آن‌ها نوعی رمز را به نمایش می‌گذارند که اشاره به جنبه مادی و فیزیکی مدرک است (Buckland 2014). اما بعد مادی و فیزیکی، شرط لازم و نه کافی - برای اطلاق مدرک بودن چیزی است. شرط دیگر این است که باید بتوان آن چیز را به منزله این که به صورت بالقوه یا بالفعل، دال بر چیز دیگری است، فهم کرد (Buckland 2016). «باکلند» با تأکید بر طرف پدیدآورنده در معادله مدرک می‌نویسد از آنجا که هر مدرک به منزله یک شاهد، متضمن نوعی داوری فردی و شخصی است، بنابراین دارای بعد ذهنی نیز است (همان). در سوی دیگر، معادله (خواننده - کاربر)، به قول (Roux & Courbières 2014) حتی اگر سخن Otlet (1934) را بپذیریم که مدرک عبارت است از هر شیء متضمن نشانه و شواهد، این شیء نشانه‌شناختی^۲ تنها در طی فرایندی ارتباطی و تفسیری - و به عبارتی در دنیای ذهنی کاربر یا خواننده - به فعلیت^۳ می‌رسد و ارزش اطلاعاتی آن تعیین می‌شود. بنابراین، وجه

1. code

2. semiotic object

3. actualized

فکری و ذهنی مدرک نیز اجتناب‌ناپذیر است.

Buckland (2016) برای تبیین بُعد اجتماعی مدرک، به مفهومی متداول در جامعه‌شناسی دانش یعنی «بینذهنی» متوسل می‌شود. وجود فهم‌های بینذهنی که به گفته «باکلند»، پایه و اساس فرهنگ رایج در هر گروه اجتماعی را تشکیل می‌دهند (همان)، گویای آن است که جهان ذهنی، افزون بر بُعد فردی، بُعد اجتماعی نیز دارد. پس، همان‌طور که مدرک دارای بُعد ذهنی است، دارای بُعد اجتماعی نیز است. به عبارت دیگر، بنا بر آنچه که از تفسیر نظریه «لونند» به دست داده شد، مدرک الزاماً دارای ابعاد مادی (معطوف به فرم) و فکری (معطوف به محتوا) است، اما از آنجا که فرایندهای فکری به لحاظ فرهنگی آمیخته با ابعاد اجتماعی هستند، لزوماً مفهوم مدرک به‌طور غیرمستقیم – و از قیل بُعد فکری و ذهنی – مستلزم بُعد اجتماعی نیز است^۱. بُعد اخیر را به قول Sokolov (2009, 62-63) می‌توان همان بُعد فرااطلاعاتی^۲ مدرک دانست که بیشتر به بافتی اشاره دارد که در آن مدرک خلق می‌شود، با مدارک دیگر مرتبط می‌شود، خواننده و مبنای عمل قرار می‌گیرد، نقد می‌شود، رد و کنار گذاشته می‌شود، ارزش تاریخی پیدا می‌کند، و ...

به لحاظ گفتمانی، نقطه قوت نظریه «لونند» آن است که این بستر نظری ملهم از گفتمان مدرک محور دکومانتاسیون، امکان پرداختن توأمان به هر سه وجه مادی / فیزیکی / فنی / فناورانه، اجتماعی، و فکری و محتوایی مدرک را می‌دهد. در حالی که با افول جنبش دکومانتاسیون، فضای کلی علم اطلاعات، پرداختن زیگزاگی به هر یک از سه بعد مزبور را در دوران نظام محوری^۳ (بعد اول)، کاربرگرایی^۴ (بعد دوم)، و سازماندهی دانش (بعد سوم) تجربه کرده است^۵، توجه به این رویکرد یکپارچه امکان توسعه متوازی را در سایه پرداختن هماهنگ به مسائل رشته‌ای فراهم می‌سازد. «لونند» خود معتقد است که رویکرد او سبب می‌شود که با تفکیک ابعاد مختلف مدرک، از جزئیات فراوان مرتبط با موضوع غفلت نشود (Lund 2016 نقل در Lund, Gorichanaz & Latham 2016). همچنین به نظر وی، مشکلات مفهومی موجود در رشته و سردرگمی و آشفتگی متعاقب آن ما را مجاب می‌سازد تا با تفکیک ابعاد مفهومی مدرک به فهمی روشن‌تر از آن دست یابیم (همان).

۱. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: Buckland (2016).

2. metainformation

3. system oriented approach

4. user oriented approach

۵. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: ریسمانباف (۱۳۹۰، ۶۴-۶۶).

به‌عنوان یک پیشنهاد می‌توان گفت که شاید با کار نظری بیشتر بتوان شمولیت جامع‌تری برای این رویکرد فراهم آورد. برای نمونه، با توجه به اهمیت مؤلفه «قدرت» و «گفتمان» در رابطه با دانش، اطلاعات، و مدرک^۱، می‌توان سوای بعد فرااطلاعاتی پیشنهادی «لوند» (بعد اجتماعی)، بعد جدیدی تحت عنوان «بعد مناسبات قدرت» برای فهم همه‌جانبه مدرک، پیشنهاد داد تا بدین‌سان بتوان مدرک را از ابعاد گوناگون فنی، اجتماعی، فکری-محتوایی، و گفتمانی ناشی از مناسبات قدرت فهم کرد. در این صورت، همان‌طور که «لوند» معتقد است که بعد فیزیکی و مادی مدرک به‌طور مستقیم با دکومانتاسیون، بعد اجتماعی مدرک به‌طور مستقیم با حوزه ارتباطات، و بعد ذهنی و فکری مدرک با مفهوم اطلاعات ارتباط دارد (Lund 2016 نقل در Lund, Gorichanaz & Latham 2016)، می‌توان افزود که فهم و تدقیق در بعد دیگر مدرک یعنی قدرت نیز با مقوله «متن» و «متن‌پژوهی» (از جمله تحلیل مفهومی، تحلیل محتوا، تحلیل گفتمان و نظایر آن) مرتبط است؛ چرا که به قول پسا‌ساختارگرایان و دیگر وابستگان به نحله‌های پست‌مدرن، «متن» در پیوند با گفتمان است و اساساً، متون «گونه (ژانر)»^۲ و آثار گفتمانی^۳ به حساب می‌آیند^۴، و گفتمان نیز به‌نوبه خود، قبل از هر چیز یک مکانیزم اعمال قدرت است که در تجلی‌هایی نظیر حذف و طرد (Foucault 1989 نقل در مهدی‌زاده ۱۳۹۳، ۱۱۸)، خود را نشان می‌دهد.

حتی می‌توان استدلال کرد که بایستی بر بعد اخیر تأکید شود؛ چرا که گاهی ممکن است توجه به این بعد از فهم سایر ابعاد مهم‌تر باشد. به‌عنوان نمونه، برای بررسی و فهم این که چرا یک مدرک -نظیر یک شیء موزه‌ای- می‌تواند الهام‌بخش^۴ باشد، لازم است ابعاد گفتمانی مدرک، وجوه و سابقه ایدئولوژیک آن، چگونگی فهم مدرک در سازمان دانش فردی -که به‌نوبه خود در پیوند با مؤلفه قدرت شکل گرفته- و ... مورد توجه قرار گیرد.

از این رو، و به پیروی از نظریه «لوند»، نتودکومانتاسیون در بعد نظری و عملی باید ملاحظات فناورانه، اجتماعی، محتوایی، و مناسبات قدرت مربوط به یک مدرک را توأمان

۱. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: Foucault (1989) نقل در مهدی‌زاده (۱۳۹۳، ۱۱۸)، Fairclough (2010, 67).
Van Dyke (1998) نقل در قهرمانی (۱۳۹۳، ۷۴-۷۵)، جلیلی. مترجم. (۱۳۸۹، ۳۷).

2. genre

۳. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: Vermeulen (2005) قلی‌زاده، و بودلایی. مترجم. (۱۳۹۵، ۱۵۵-۱۵۶).

4. inspiring

در نظر بگیرد و از جمله، برای فهم و بازنمایی اطلاعاتی و فرااطلاعاتی جایگاه مدرک در جهان کتاب‌شناختی - و در سطحی وسیع‌تر در جهان دانش - و باز در سطحی وسیع‌تر در ساحت امر واقع، مدل‌سازی نماید.

۴-۲-۳. **مدرک به منزله عامل:** رویکرد بعدی در جهان نمود کومانتاسیون، مدرک را به منزله کارگزار و عامل می‌گیرد. «اروین-اسمیت» معتقد است که فهم مدرک به منزله حامل معنا (مانند فهم «اتله») یا بسترِ حلول معنا (مانند فهم «برید») و نیز به منزله یک میانجی، همگی سرشتی منفعلانه دارند؛ حال آنکه به نظر وی می‌توان از فهم مدرک به عنوان شیء و یا به عنوان میانجی گذر کرد و فهمی معطوف به کارگزاری و عاملیت^۱ را از مدرک به دست داد (Irvine-Smith 2015). پیشنهاد او یعنی درک «مدرک به منزله عامل»^۲ که به زعم وی نوعی «خیز مفهومی از [فهم مدرک به منزله] میانجی به عاملیت»^۳ است، در مقاله‌ای نظری با عنوان «از شیء به میانجی: عاملیت مدارک»^۴ در سال ۲۰۱۵ منتشر شده است.

«اروین-اسمیت» معتقد است که می‌توان بدون آنکه به ورطه «جبرگرایی فناورانه»^۵ افتاد، برای مدرک، فهمی عاملانه و فعال (در مقابل منفعل) قائل بود (Irvine-Smith 2015). او با بررسی نتایج ده‌ها پژوهش و از جمله اشاره به نظریات کسانی که معتقدند قوانین بوروکراسی، ایدئولوژی‌ها، دانش، کنش‌ها، ذهنیت‌ها، اشیاء، نتایج^۶، سازمان‌ها (Hull 2012 نقل در Irvine-Smith 2015) و از جمله قوانین پیچیده و روابط قدرت بر سازه ساختار سازمان‌ها (Smith 2001 نقل در Irvine-Smith 2015) همگی خود بر ساخته مدارک هستند، چنین استنتاج می‌کند که می‌توان از فهم توأم با انفعالِ مدرک گذر کرد و آن را به مثابه یک عامل مهم، و با تأکید بر این عاملیت از نو مفهوم‌پردازی نمود (ibid).

به نظر می‌رسد که در این رویکرد پست‌مدرن، نقش میانجی‌گرایانه مدرک مانند نقش واسطه‌ای زبان و گفتمان - و نه لزوماً در سطح آن‌ها - فهم شده و با توجه به عاملیت زبان و گفتمان در اندیشه‌های پست‌مدرنیته، مدرک نیز به مثابه جلوه‌گاه گفتمان در متن زبان، به منزله یک «عامل» تبیین شده است. در واقع، در راستای چنین فهمی از مدرک است که - همان‌طور که پیش‌تر گفته شد - در این پژوهش پیشنهاد شد بر سه وجه مفهومی مدرک - پیشنهاد شده توسط Lund (2004) نقل در Lund & Skare (2009, 1638) - یعنی

1. agency	2. the document as agent
3. conceptual leap from mediation to agency	4. from object to mediator: the agency of documents
5. technological determinism	6. outcomes

مادی، اجتماعی، و ذهنی، وجه قدرت نیز افزوده شود تا بتوان از خلال آن، بُعد عاملیت مدرک را که از طریق کارکرد گفتمانی آن تجلی می‌یابد، تبیین نمود.

۴-۲-۴. **رویکرد درون‌رشته‌ای به مدرک:** بر خلاف رویکرد فرارشته‌ای پیشین، رویکرد «یورلند» در مفهوم‌پردازی مدرک، بیشتر معطوف به مسائل درون‌رشته‌ای است و از این جهت، یادآور همان رویکرد «اتله» و «برید» است که به قول (Lund & Skare 2009, 1633-1634) مدرک را بیشتر معطوف به مسائل رشته و حرفه مفهوم‌پردازی کرده بودند. «یورلند» پیشنهاد داده که مفهوم مدرک برای علم اطلاعات محدود به آن چیزی شود که متخصصان و حرفه‌مندان رشته به آن می‌پردازند (Hjørland 1995 نقل در Francke 2005, 64). بنا بر سخن «یورلند» که بیشتر معطوف به بافت است، شاید بتوان گفت که هر گونه اطلاعات مضبوط می‌تواند به منزله مفهوم مدرک و نیز به منزله مفهوم مرکزی رشته مورد توجه قرار گیرد. این مفهوم مرکزی را حتی می‌توان با لحاظ فهم علم اطلاعات به‌عنوان یک علم انسان‌مدار، محدودتر به آن اطلاعات مضبوطی کرد که -برای مثال، متمایز از اطلاعات ژنتیکی مضبوط در کروموزوم‌ها- صرفاً حاصل کنش انسانی‌اند. این فهم، باز هم می‌تواند محدودتر به اطلاعات مضبوطی باشد که -برای مثال، متمایز از فهرست خرید روزانه یک فرد عادی- نه تنها محصول کنش انسانی‌اند که به احتمال، دسترس‌پذیری آن برای انسان دارای ارزش اطلاعاتی^۱ است.^۲ بر پایه این مفهوم، می‌توان دکوماتاسیون را حوزه‌ای خواند که به هر گونه مسائل مرتبط با اطلاعات مضبوط مزبور -با تأکید بر مفهوم بافت و به تبع، نمایندگی- رسیدگی می‌کند. البته، روشن است که تحدید مفروض مفهوم مدرک در حدود مورد اشاره می‌تواند صرفاً گویای یک عُرف ناشی از حاکمیت گفتمانی معین در یک زمان مشخص باشد و نمی‌تواند همیشگی و غیرقابل تغییر باقی بماند. حدود و ثغور معنایی و مصداقی این مفهوم مرکزی به‌ویژه به سبب سرشت پویای جهان مدرک ممکن است بنا به مختصات گفتمانی و یا حتی بافت طرح آن جابه‌جا شود؛ به‌عنوان نمونه، بنا به زمینه، ممکن است ضرورت داشته باشد که گفتارهای شفاهی غیر مضبوط به منزله مدرک تلقی^۳ و در پژوهش‌هایی مورد بررسی قرار گیرند. همچنین،

1. informative

۲. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: (Gorichanaz 2016a).

۳. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: (Turner (2007, 2010) in: Weissenberger (2016).

دیگر اقلام متفاوت از معنای عرفی متن، نظیر برگه داده‌ها^۱ نیز مبتنی بر بافت (برای مثال، متکی بر اعتبار یک پایگاه اطلاعاتی)، به یقین در شمول معنایی مفهوم مدرک و سندیت قرار می‌گیرند. در مثالی دیگر، شاید برای یکپارچگی حوزه علم اطلاعات و مطالعات موزه لازم باشد تا درباره مفهوم «اطلاعات مضبوط» و دامنه شمول آن، بازنگری شود تا هرچه بیشتر با «شیء موزه‌ای» - به‌ویژه اشیایی که در عین حال که دارای ارزش اطلاعاتی بوده و موزه‌ای محسوب می‌شوند، به‌طور مستقیم حاصل کنش انسانی نیستند، نظیر کانی‌ها، فسیل‌ها و ... - تطبیق داده شود.

همچنین، «یورلند» بنا به مسائل و نیازهای نظری درون‌رشته‌ای - به‌ویژه نیاز علم اطلاعات به تغییر پارادایم^۲ - و نیز بنا به فهم درون‌رشته‌ای‌اش از مدرک، نوعی «پارادایم کتاب‌شناختی»^۳ را با محوریت مفهوم مدرک پیشنهاد داده است (Hjørland 2007). با توجه به این که پیشنهاد مزبور در سایه میراث فکری دکومانتاسیون به‌دست داده شده است (همان)، می‌توان چنین برداشت کرد که پارادایم کتاب‌شناختی مورد اشاره «یورلند» به معنای توجه دادن به ضرورت نوعی رویکرد نظام‌مند در فهم انواع مدرک است.^۴ از این رو، شاید بتوان الگوی پیشنهادی «یورلند» را به «پارادایم مدرک‌شناسی»^۵ تغییر کرد.

در پارادایم پیشنهادی «یورلند» با مرکزیت مدرک، مقوله محتوا از اهمیت بالایی برخوردار است. به قول وی، «واسطه‌گری^۶ اطلاعات، دانش، و مدارک [به‌عنوان کارکرد اصلی حرفه‌مندان وابسته به علم اطلاعات] نمی‌تواند نسبت به مسائل مرتبط با محتوایی که واسط می‌شود، شانه خالی کند» (Hjørland 2018). بنابراین، «یورلند» استدلال می‌کند که «متون» باید یکی از زمینه‌های اصلی مطالعه غیرپوزیتیویستی، انتقادی، و عمل‌گرایانه در علم اطلاعات باشد؛ و کتاب‌شناسی ارتباط مستقیمی با مطالعات معطوف به متن و معنا دارد (Paling 2004, in: Hjørland 2007). افزون بر این، بعد اجتماعی و فرهنگی این پارادایم برجسته است. «یورلند» معتقد است که در این پارادایم، فرایندهای اطلاعاتی و ارتباطات دانشی در سطحی کلان و به‌عبارت دقیق‌تر، در یک بافت و زمینه اجتماعی-فرهنگی، مطالعه، تحلیل، و مفهوم‌سازی می‌شوند (Hjørland 2018).

1. data sheet

۲. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: Hjørland (2011, 1).

3. bibliographic paradigm

۴. به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: Furner (2002, 19).

5. documentology paradigm

6. mediation

در مجموع، «یورلند» پارادایم مزبور را جامع‌ترین رویکرد در حوزه علم اطلاعات - به نسبت کاربرگرایی و دیگر رویکردهای شناختی؛ رویکردهای نظام‌گرای معطوف به فناوری؛ رویکردهای نهادی^۱ (کتابخانه به منزله «نهاد»؛ رویکرد مدیریتی (مانند مدیریت اطلاعات) و ... - می‌داند (Hjørland 2007)؛ چرا که این پارادایم بر مدارک و منابع اطلاعاتی، و نیز توصیف، سازماندهی، واسطه‌گری، و استفاده آن‌ها متمرکز است و به‌نوعی همه ابعاد دیگر رویکردهای مزبور را پوشش می‌دهد. وی به‌عنوان نمونه، در پاسخ به نقدهای وارده بر این پارادایم از سوی کاربرگرایان که خاستگاهی انسان‌گرایانه دارند، الگوی پیشنهادی‌اش را اتفاقاً در برجسته‌سازی ابعاد انسان‌گرایانه رشته مؤثر می‌خواند و می‌نویسد: «فقدان دیدگاه کتاب‌شناختی، فقدان چشم‌انداز اومانستی درباره مدارک، گونه‌ها (ژانرها)، و دیدگاه‌های تاریخی و فرهنگی در این باره را به‌دنبال داشته است» (همان). از این رو، وی نگاه حاکم در پارادایم کتاب‌شناختی به مسائل رشته را فرصتی برای فهم غیرپوزیتیویستی مسائل رشته از دیدگاه‌های هرمنوتیکی، تاریخی، و جامعه‌شناختی می‌داند (همان).

۵. بحث و نتیجه‌گیری

در مجموع باید گفت که این بعدیافتگی مضمونی مدرک که در نتیجه بسط مفهومی آن در تحقیقات نظری دکومانتاسیون و نتودکومانتاسیون به‌دست آمده، به قول Roux (2016) سبب تبدیل تدریجی مدرک از یک «پنداشت»^۲ به یک «مفهوم»^۳ شده است؛ به این معنا که امکان تأمل، پژوهش، و عمل نظام‌مند درباره آن فراهم شده است. به عبارت دیگر، یکی از مهم‌ترین پیامدهای چنین میراث فکری آن است که مفهوم‌پردازی‌های مزبور، چارچوب مناسبی را برای نتودکومانتالیست‌ها و سایر علاقه‌مندان به موضوع در جهت فهم بهتر مدرک و فهم آن ابعاد مفهومی که لازم است بررسی شوند، به‌دست می‌دهد. این موضوع به‌ویژه در پژوهش‌های پیچیده‌ای - نظیر مقایسه تطبیقی مؤلفه‌های معطوف به مفهوم مدرک در یک کتاب رمان معین با فیلم اقتباس‌شده از آن، فهم و تحلیل ساختارهای اجتماعی و فرهنگی حاکم بر خلق مدارک علمی در نهادی فرضی نظیر «دارالفنون»، مقایسه گفتمانی فهم ذی‌نفعان گوناگون از مفهوم مدرک پزشکی، و ... - که در آن‌ها ممکن است جنبه‌های بسیار متعدد و نامنظمی از مسئله وجود داشته باشد، اهمیت

1. the institutional approach

2. the library as institution

3. notion

4. concept

مضاعفی دارد.

به‌عنوان نمونه، «وانگ و باکلند»، متأثر از سنت دکومانتاسیون و دستاوردهای نظری نئودکومانتاسیون، چارچوب پژوهشی‌ای برای پرداختن نظام‌مند به مفهوم مدرک (مبتنی بر کارکرد) پیشنهاد داده‌اند. از این منظر، مدرک از سه وجه «فرم»، «گونه (ژانر)»، و «نشر» قابل بررسی است (Wang & Buckland 2016). برای مثال، یک محتوای تخصصی تولیدشده در دیوار^۱ (وال) یک صفحه فیسبوک^۲ در حوزه موضوعی پزشکی، به‌منزله یک مدرک است که باید همزمان از حیث فرم در بافت مدارک الکترونیک از حیث گونه در بافت مدارک علمی و از حیث نشر در بافت شبکه‌های اجتماعی مورد بررسی کارکردگرایانه قرار گیرد. در عین حال، برای فهم معطوف به سرشت همین مدرک، باید به‌عنوان نمونه ملهم از نظریه «لوند»، مدرک از حیث مادی و فیزیکی در پیوند با سرشت بیت/بایت، زیرساخت‌های ارتباطی و مخابراتی، و...؛ از حیث اجتماعی در پیوند با انبوهی از عناصر فرااطلاعاتی مانند جنبه‌های فرااطلاعاتی محتوا، جنبه‌های ارتباطی وضعیت مانند اعتبار و سایر ویژگی‌ها و سوابق نشردهنده، پروفایل نشردهنده، دفعات بازدید، بازخوردها، سوابق بازدیدکنندگان، سوابق بازخورددهندگان، و...؛ از حیث ذهنی -محتوایی در پیوند با خود محتوا- و نیز در پیوند با دیگر معیارها همچون انواع ربط، اعتبار ارجاعات احتمالی در متن و سپس فرامتن، هشتگ‌های^۳ اختصاص داده‌شده، پدیداری^۴ در دیگر بسترهای اطلاع‌رسانی و یا با کاربرست فوننی مانند اطلاع‌سنجی و وب‌سنجی، تحلیل‌های نشانه‌شناسانه و...؛ و از حیث نسبت با سازوکارهای قدرت با رویکردهایی نظیر تحلیل گفتمان، واسازی، تحلیل مفهومی، تحلیل محتوا و نظایر آن مورد بررسی قرار گیرد. البته، همان‌طور که خود (Lund 2016) نقل در (Lund, Gorichanaz & Latham 2016)، در عین تفکیک مزبور از نوعی کل‌گرایی در فهم مدرک دفاع کرده و از آن صریح‌تر، (Buckland 2016) معتقد است که هیچ‌یک از این سه بعد مفهوم مدرک، بدون در نظر گرفتن پیوند آن با دو بعد دیگر، به‌درستی و به‌طور عمیق قابل فهم نیست، باید گفت که در بررسی همه این ابعاد مورد اشاره، نباید از پیوند میان آن‌ها غفلت نمود.

در پایان باید این نکته را افزود که التزام نظری به «مدرک» یا «اطلاعات» به‌منزله مفهوم مرکزی و هویت‌بخش رشته و حرفه، صرفاً یک بازی زبانی نیست، بلکه پیامدهای

1. wall

2. Facebook

3. hashtag

4. visibility

گفتمانی، نظری، و عملی مهمی در پی دارد. در همین راستا و به‌عنوان نمونه، Hjørland (2018) به کاربست «نظریه اطلاعات شانون»^۱ اشاره کرده است. وی یکی از دلایل احتمالی در اقبال به مفهوم اطلاعات در قیاس با مفهوم مدرک و در نتیجه، کنار گذاشتن تدریجی دکومانتاسیون و به تبع گفتمان آن را تلاش وابستگان حوزه‌ای نوپدید (علم اطلاعات) برای کاربست «نظریه اطلاعات شانون» به‌عنوان زیربنای فکری و نظری حوزه مزبور می‌داند؛ چرا که آنان می‌کوشیدند تا در بجهت سربرآوردن مباحث مرتبط با انفجار اطلاعات در میانه دهه ۱۹۵۰، یک بنیان نظری محکم در توجیه و توسعه علم اطلاعات بیابند (همان). حال آنکه «یورلند»، رویکرد مزبور را در خوش‌بینانه‌ترین حالت، نوعی سوء تفاهم نظری می‌داند؛ چرا که نظریه «شانون» بیش از آنکه مرتبط با مسائل حوزه «علم اطلاعات/ دکومانتاسیون سابق» باشد، مرتبط با مسائل و موضوعات مرکزی علوم رایانه و به‌ویژه سیگنال^۲ و دیجیتال‌سازی اطلاعات است (همان). به قول «اسپنگ-هنسن»، نظریه مزبور نه مرتبط با مفهوم مدرک است و نه به‌طور مستقیم با مفاهیمی همچون معنا و محتوای مدرک، ارتباطی دارد؛ بلکه صرفاً معطوف به انتقال سیگنال‌هاست. بنابراین، اسپنگ-هنسن اظهار تأسف می‌کند که چرا مفهوم اطلاعات مطرح‌شده در این نظریه با مفهوم اطلاعات متداول در بافت علم اطلاعات، اشتباه گرفته شده است (Spang-Hanssen 2001 نقل در Hjørland (2018)). احتمالاً یکی از دلایل رخداد اشتباه نظری مزبور به سرشت مفهوم اطلاعات بازمی‌گردد که به دلیل سیالیت بالای آن، در طول سال‌های نضج‌گیری علم اطلاعات، به قول Hjørland (2000) به خلط بحث‌ها و سردرگمی‌های نظری در رشته دامن زده است. این خلط نظری و در سطحی وسیع‌تر اعوجاج نظری^۳ سبب شد تا برای سال‌ها سنت دکومانتاسیون از بسیاری جهات در بافت علم اطلاعات در محاق بماند و تأکید فضای فکری علم اطلاعات بر رایانش و ابزارهای پردازش محتوا بیش از خود محتوا باشد. چنین پیامدهایی، بسندگی کافی دارد تا از این گزاره -دست کم به‌عنوان یک فرضیه قوی -

1. Shannon's information theory

2. signal (نشان، علامت)

۳. اعوجاج یا دگرگردی (distortion) به معنای تغییر اغلب ناخواسته در شکل و یا ویژگی‌های اصلی چیزی است. برای مثال، در حیطه ارتباطات الکترونیک، این مفهوم به معنای تغییر شکل موج سیگنال حامل اطلاعات است (به‌عنوان نمونه نگاه کنید به: Wikipedia 2020) ذیل مدخل distortion. در بافت علوم انسانی، اعوجاج را می‌توان به هر گونه وضعیت ناخواسته‌ای نسبت داد که در یک چارچوب معین معرفت‌شناختی و روش‌شناختی، مانع از شناخت و فهم درست می‌شود.

دفاع شود که مدرک یا همان اطلاعات مضبوطِ مقید به بافت، شایستگی دارد تا باز به‌عنوان مفهوم مرکزی و گفتمانی رشته مورد توجه قرار گیرد.

در ضمن باید توجه داشت که احیای سنت دکومانتاسیون - دست کم از حیث التزام آن به مفهوم مدرک به‌عنوان مفهوم کانونی حوزه - که از جمله لوازم‌اش تقویت جنبه‌های محتوامدارانه پیرامون مفهوم مرکزی مدرک است، برخی تغییر نگرش‌ها را در ابعاد گوناگون طلب می‌کند که به نظر می‌رسد تجدید ساختار آموزشی حرفه‌مندان از جمله آن‌هاست. اگر قرار باشد که التزام به مفهوم مدرک و محتوامداری در رشته حاکمیت یابد، حرفه‌مندان بایستی به لحاظ آموزشی و نیز پژوهشی چنان توانمند شوند که بتوانند به شکل حرفه‌ای به ابعاد گوناگون مادی-فیزیکی، فرامتنی، و به‌ویژه محتوایی مدرک پرداخته و از این طریق، خدمات حرفه‌ای را با اعتبار بیشتر و کیفیت بالاتر ارائه دهند؛ چرا که به‌قول «یورلند» «واسطه‌گری اطلاعات، دانش، و مدارک [به‌عنوان کارکرد اصلی حرفه] وابسته به علم اطلاعات نمی‌تواند نسبت به مسائل مرتبط با محتوایی که واسط می‌شود، شانه خالی کند» (Hjørland 2018). شاید همین ضعف در پرداختن به محتوا بوده که حرفه‌مندان اطلاعاتی را در سال‌های افول گفتمان دکومانتاسیون واداشته تا با پرداختن افراطی به جنبه‌های فناورانه و ابعاد مادی-فیزیکی مدرک (فناوری‌زدگی)، ضعف مزبور را برطرف کنند؛ حال آنکه به‌گفته «یورلند» واسطه‌گری اطلاعات، دانش، و مدرک ضمن وابستگی به حوزه فناوری اطلاعات، فقط منحصر به ابعاد فناورانه نیست و اتفاقاً سرشت و هویت حرفه وابسته به علم اطلاعات بیشتر ریشه در جنبه‌هایی از مدرک دارد که مادی نیست؛ نظیر اعتبار محتوایی، جنبه اجتماعی واسطه‌گری اطلاعات و مدرک، و نظایر آن^۱ (Hjørland 2004, 17).

خلاصه آنکه، طرح و تحقق فرضیه مزبور پیامدهای گسترده‌ای دارد و تدقیقات گفتمانی و کار نظری بیشتر و نیز تمهیدات حرفه‌ای - نظیر تغییر نگرش‌ها در ساختار و برنامه‌های آموزشی - متناسب با آن را می‌طلبد.

۱. به نظر می‌رسد که در چنین فضایی است که «یورلند» طرح «تحلیل حوزه‌ای» را پیش می‌کشد. تحلیل حوزه‌ای مد نظر «یورلند»، مستلزم آمادگی حرفه‌مندان اطلاعاتی برای فهم افراد و نیز مدارک در بافت (حوزه‌های دانش) است (شکفته ۱۳۸۷، ۲۳۸) و حرفه‌مندان را ناگزیر از ورود به جنبه‌های محتوایی مدرک تا بالاترین سطح می‌کند.

فهرست منابع

- باقری، خسرو. مترجم. ۱۳۹۲. «پژوهش فلسفی: تحلیل مفهومی». نوشته کومبیز، جerald آر. کومبیز و لو روی بی. دنیلز. در: ادموند سی شورت. ۱۹۹۱. روش شناسی مطالعات برنامه درسی. ترجمه محمود مهرمحمدی و همکاران. تهران: سمت، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی. ۴۳-۶۵.
- جلیلی، هادی. مترجم. ۱۳۸۹. نظریه و روش در تحلیل گفتمان. نوشته بورگنسن، ماریان، و لوئیز فیلیپس. ۲۰۰۲. تهران: نشر نی.
- حریری، نجلا. ۱۳۸۵. «فید» در: دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی (داکا). ۱۳۸۵. زیر نظر فریبرز خسروی، ویراستار ابراهیم افشار. تهران: سازمان اسناد ملی و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ج. ۲، قابل دسترس در: <http://portal.nlai.ir/daka/Wiki%20Pages/%D9%81%D9%8A%D8%AF.aspx> (دسترسی در ۱۳۹۹/۵/۱)
- خواججه پور، لیلیا، علی‌رضا یوسفی، و نرگس کشتی‌آرای. ۱۳۹۷. تحلیل مفهوم مدیریت خشم در آموزه‌های تعلیمی «سعیدی‌نامه» به‌عنوان یکی از راهبردهای تربیت اخلاقی دانش‌آموزان در نظام تربیت رسمی و عمومی. فصلنامه مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی ۳(۲): ۲۹-۵۸.
- درودی، فریبرز و نرگس محمدعلی‌پور. ۱۳۹۵. اطلاعات و جامعه نوین جهانی. تهران: چاپار، اساطیر پارسی.
- ریسمان‌باف، امیر. ۱۳۹۰. جنبش دکوماناسیون: گم‌شده در هیاهوی فناوری. مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات ۸۶: ۵۰-۶۸.
- ستاری، علی. ۱۳۹۶. بررسی و نقد روش تحلیل مفهومی با رویکرد به پوزیتیویسم منطقی در پژوهش‌های تربیتی. اندیشه‌های نوین تربیتی ۱۳(۱): ۹۱-۱۱۴.
- سلطانی، علی‌اصغر. ۱۳۸۴. قدرت، گفتمان و زبان: سازوکارهای جریان قدرت در جمهوری اسلامی ایران. تهران: نشر نی.
- شکفته، مریم. ۱۳۸۷. رویکردهای یازده‌گانه تحلیل حوزه در کتابداری و اطلاع‌رسانی. فصلنامه کتاب ۱۹(۴): ۲۳۷-۲۵۲.
- شیری، علی‌اصغر. ۱۳۸۱. «اتله، پل ماری گیسلن» در: دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی (داکا). ۱۳۸۱. ویراستار عباس حری. تهران: سازمان اسناد ملی و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ج. ۱، قابل دسترس در: <http://portal.nlai.ir/daka/Wiki%20Pages/%D8%A7%D8%AA%D9%84%D9%87%D8%8C%20%D9%BE%D9%84%20%D9%85%D8%A7%D8%B1%D9%8A%20DA%AF%D9%8A%D8%B3%D9%84%D9%86.aspx> (دسترسی در ۱۳۹۹/۵/۳۱)
- عارف، هادی، رضا سید جوادین، علی‌اصغر پورعزت، و قنبر محمدی الیاسی. ۱۳۹۸. معناسازی: تحلیل مفهومی و کاربردها در مدیریت منابع انسانی. مدیریت دولتی ۱۱(۳): ۵۰۹-۵۲۹.
- عارف، هادی، و عباس مرادی شیرازی. ۱۳۹۶. شفاف‌سازی مفهوم «شایستگی» در مدیریت منابع انسانی با رویکرد تحلیل مفهومی. مدیریت سازمان‌های دولتی ۵(۲): ۱۳-۲۹.

فرهنگ عمید. ۱۳۸۹. «مانیفست» قابل دسترس در:

<https://www.vajehyab.com/amid/%D9%85%D8%A7%D9%86%DB%8C%D9%81%D8%B3%D8%AA>

(دسترسی در ۱۳۹۹/۵/۳۱)

قلی‌زاده، نرگس، و حسن بودلایی. مترجم. ۱۳۹۵. روایت در پژوهش‌های علوم اجتماعی: معرفی روش‌های کیفی. نوشته باربارا زارنیوفسکا. ۲۰۰۴. تهران: جامعه‌شناسان.

قهرمانی، مریم. ۱۳۹۳. ترجمه و تحلیل انتقادی گفتمان: رویکرد نشانه‌شناختی. تهران: نشر علم.

مختاریپور، و خاصه. مترجم. ۱۳۹۵. طبقه‌بندی علم: پدیده‌ها، داده‌ها، نظریه‌ها، روش‌ها، رویه‌ها. نوشته ریک زوستاک. ۲۰۰۴. ویراسته غلامرضا حیدری. تهران: کتابدار.

مهدی‌زاده، محمد. ۱۳۹۳. نظریه‌های رسانه: اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی. تهران: همشهری.

References

- Anunobi, Chinwe Veronica, & Obiora Kingsley Udem. 2014. Information Literacy Competencies: A Conceptual Analysis. *Journal of Applied Information Science and Technology* 7 (2): 64-80.
- Boell, Sebastian K., & Florian Hoof. 2015. Using Heider's Epistemology of Thing and Medium for Unpacking the Conception of Documents: Gantt Charts and Boundary Objects. *Proceedings from the Document Academy* 2 (1). Available at: https://pdfs.semanticscholar.org/a69d/e52c62930e55e735bfa05d6099127f81e8cd.pdf?_ga=2.187982824.1762535820.1585415075-405559296.1584807421 (accessed Dec. 18, 2020)
- Briet, Suzanne. 2006. What is Documentation?: English Translation of the Classic French Text. Translated and edited by Ronald E. Day, Laurent Martinet, Hermina G. B. Angheliescu. Lanham: Scarecrow Press.
- Buckland, Michael. 1991a. *Information and information systems*. New York: Greenwood.
- _____. 1991b. Information as thing. *Journal of the American Society for information science* 42 (5): 351-360.
- _____. 1997. "What is a "document?" *Journal of the American Society for Information Science* 48 (9): 804-809.
- _____. 2006. "A brief biography of Suzanne Renee Briet" In: Suzanne Briet. 2006. What is Documentation?: English Translation of the Classic French Text. Translated and edited by Ronald E. Day, Laurent Martinet, Hermina G. B. Angheliescu. Lanham: Scarecrow Press, Available at: <http://people.ischool.berkeley.edu/~buckland/Brietaut2.pdf> (accessed Nov. 20, 2020)
- _____. 2014. Documentality beyond documents. *The Monist* 97 (2), Available at: <https://escholarship.org/content/qt55v7p74x/qt55v7p74x.pdf> (accessed Dec. 18, 2020)
- _____. 2015. Document Theory: An Introduction. Available at: <http://escholarship.org/uc/item/87s642x7#page-1> (accessed Dec. 18, 2020)
- _____. 2016). The Physical, Mental and Social Dimensions of Documents. *Proceedings from the Document Academy* 3 (1), Available at: <https://pdfs.semanticscholar.org/ac0e/a0c2dd7db2f4557bcb2d769a57ea2dc754b.pdf> (accessed Dec. 18, 2020)
- _____. 2017a. Before the Antelope: Robert Pagès on Documents. *Proceedings from the Document Academy* 4 (2), Article 6, Available at: <http://ideaexchange.uakron.edu/docam/vol4/iss2/6> (accessed Dec. 18, 2020)

- _____. 2017b. Some European Contributions to Information Science. *Bulletin of the Association for Information Science and Technology* 43 (3): 49-52.
- _____. 2018. "Document theory." ISKO Encyclopedia of Knowledge Organization, Also in: *Knowledge Organization* 45 (5), Available at: <https://www.isko.org/cyclo/document> (accessed Dec. 22, 2020)
- _____, & Niels W. Lund. 2013. Boyd Rayward, Documentation, and Information Science. *Library Trends* 62 (2): 302-310.
- Courbieres, Caroline, Sabine Roux, & Benoît Berthou. 2016. Toward Augmented Document: Expressive Function of Catalog. *Proceedings from the Document Academy* 3 (2), Available at: https://pdfs.semanticscholar.org/bb9e/74677d411670a41e90218ca03886d6b2670e.pdf?_ga=2.16018294.1762535820.1585415075-405559296.1584807421 (accessed Dec. 28, 2020)
- Currás, E. 1985. Some scientific and philosophical principles of Information Science, *Nachr. f. Dokum* 36 (3): 151-154, Available at: www.uam.es/personal_pdi/ciencias/ecurras/somsciphil1985.doc (accessed Dec. 25, 2020)
- Day, Ronald E. 2007. Suzanne Briet: An appreciation. *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology* 33 (2): 21- 22.
- _____. 2016a. An Afterword to Indexing It All: The Subject in the Age of Documentation, Information, and Data (Book review). *Bulletin of the Association for Information Science and Technology* 42 (2): 25-28.
- _____. 2016b. Sense in Documentary Reference: Documentation, Literature, and the Post-documentary Perspective. *Proceedings from the Document Academy* 3 (1), Available at: https://pdfs.semanticscholar.org/341d/e14fc53e62711ed621ecc86351347658a1a5.pdf?_ga=2.113189956.1762535820.1585415075-405559296.1584807421 (accessed Mar. 10, 2021)
- Deuff, Olivier Le, & Arthur Perret. 2019. Paul Otlet and the Ultimate Prospect of Documentation. *Proceedings from the Document Academy* 6 (1), Article14, Available at: <https://ideaexchange.uakron.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1144&context=docam> (accessed Mar. 24, 2021)
- Dewey, Scott Hamilton. 2014. The Continuing Relevance of Paul Otlet, the international Institute of Bibliography/International Federation for Documentation, and the Documentation Movement for Information Science and Studies. *UCLA Journal of Education and Information Studies* 10 (2), Available at: <http://escholarship.org/uc/item/5pq3v1cp> (accessed Dec. 14, 2020)
- Ducheyne, Steffen. 2009. To treat of the world: Paul Otlet's ontology and epistemology and the circle of knowledge. *Journal of Documentation* 65 (2): 223-244.
- Fairclough, Norman. 2010. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Pearson education.
- Fallis, Don. 2009. A conceptual analysis of disinformation.", presented at the iConference (Chapel Hill, NC.), Available at: https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/15205/fallis_disinfo1.pdf?seq (accessed Mar. 2, 2021)
- Fitriani, Dian Novita, & Niswa Nabila. 2017. The Role of Library in Managing Oral Document (Theoretical Studies on Indigeneous Knowledge for Disaster Management in Simeuleu Island). presented at International Conferences of Asia Special Libraries, Available at: https://www.researchgate.net/profile/Dian_Fitriani5/publication/316914808_The_Role_of_Library_in_Managing_Oral_Document_Theoretical_Studies_on_Indigenous_Knowledge_for_Disaster_Management_in_Simeuleu_Island/links/5917fb35aca27200fe51c2fa/The-Role-of-Library-in-Managing-Oral-Document-Theoretical-Studies-on-Indigenous-Knowledge-for-Disaster-Management-in-Simeuleu-Island.pdf (accessed Oct. 7, 2020)
- Francke, Helena. 2005. What's in a name? Contextualizing the document concept. *Literary and Linguistic Computing* 20 (1): 61-69.
- Furner, Jonathan. 2002. Shera's social epistemology recast as psychological bibliography. *Social epistemology* 16 (1): 5-22.

- _____. 2004. Conceptual analysis: A method for understanding information as evidence, and evidence as information. *Archival science* 4 (3-4): 233-265.
- Gorichanaz, Tim. 2016a. For every document, a person: A co-created view of documents." *Proceedings from the Document Academy* 2 (1), Available at: <https://ideaexchange.uakron.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1016&context=docam> (accessed Nov. 20, 2020)
- _____. 2016b. Gauquin's Savage Document Work: Understanding As Function. *Proceedings from the Document Academy* 3 (2), Available at: https://pdfs.semanticscholar.org/4154/9789aaf34b4af9dd9b95f9149bfaa4856c94.pdf?_ga=2.185036649.1762535820.1585415075-405559296.1584807421 (accessed Nov. 20, 2020)
- Hansson, Joacim. 2005. Ermeneutics as a bridge between the modern and postmodern in library and information science. *Journal of Documentation* 61 (1): 102- 113.
- Hicks, Deborah. 2017. Understandings of Identity in the LIS Literature: A Conceptual Analysis. Poster presented at the 2017 Congress of the Humanities and Social Sciences (May 31 - June 2 2017, Canadian Association of Information Science, Toronto, Ontario, Canada), Available at: <https://journals.library.ualberta.ca/ojs.cais-acsi.ca/index.php/cais-ascii/article/download/1050/936> (accessed Mar. 16, 2021)
- Hjørland, Birger. 2000. Documents, Memory Institutions and Information Science. *Journal of Documentation* 56 (1): 27-41.
- _____. 2004. Domain analysis: A socio-cognitive orientation for information science research. *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology* 30 (3): 17-21.
- _____. 2007. Arguments for 'the bibliographical paradigm': Some thoughts inspired by the new English edition of the UDC. *Information Research* 12 (4), Available at: <http://informationr.net/ir/12-4/colis06.html> (accessed Nov. 20, 2020)
- _____. 2011. Theoretical clarity is not "Manicheanism: A reply to Marcia Bates." *Journal of Information Science* 37 (5), Available at: http://pure.iva.dk/files/31053333/JIS_1568_v3.pdf (accessed Nov. 20, 2020)
- _____. 2018. Library and information science (LIS). ISKO Encyclopedia of Knowledge Organization, Available at: <https://www.isko.org/cyclo/lis> (accessed Nov. 20, 2020)
- Hofmann, Erik, & Emanuel Rutschmann. 2018. Big data analytics and demand forecasting in supply chains: a conceptual analysis. *The international journal of logistics management* 29 (2): 739-766.
- Irvine-Smith, Sally. 2015. From Object to Mediator: The Agency of Documents. *Proceedings from the Document Academy* 2 (1), Available at: https://pdfs.semanticscholar.org/2bc1/129f061ed543eed32ec8c520f540b363cc7f.pdf?_ga=2.20874360.1762535820.1585415075-405559296.1584807421 (accessed Mar. 6, 2021)
- Levy, David M. 2003. *Documents and Libraries: A Sociotechnical Perspective*. In: Ann Peterson Bishop, Nancy A. Van House, Barbara P. Battenfield (ed.). 2003. Digital Library Use: Social Practice in Design and Evaluation. London: MIT Press, PP. 25- 42.
- Lugya, Fredrick Kiwuwa. 2014. What counts as a science and discipline in library and information science? *Library Review* 63 (1/2): 138-155.
- Lund, Niels Windfeld, Tim Gorichanaz, & Kiersten F. Latham. 2016. A Discussion on Document Conceptualization. *Proceedings from the Document Academy* 3 (2), Available at: https://pdfs.semanticscholar.org/1905/9653e0254e08767ef1dbaab7aff21e8963f0.pdf?_ga=2.179609828.1762535820.1585415075-405559296.1584807421 (accessed Nov. 20, 2020)
- _____. 2009. Document theory. *Annual Review of Information Science and Technology* 43 (1): 1- 55.
- _____, & Michael Buckland. 2008. Document, documentation, and the Document Academy: introduction. *Archival Science* 2008 (8): 61-164.

- _____, & Roswitha Skare. 2009. *Document Theory*. In: Encyclopedia of Library and Information Sciences (Third Edition). NewYork: Taylor and Francis, 632-1639.
- Manoff, Marlene. 2004. Theories of the Archive from across the disciplines. *Libraries and the Academy* 4 (1): 9- 25.
- Mishra, Rajani, & Vinod Kumar Gautam. 2017. Issue and Challenges of Plagiarism in Digital Environment: A Conceptual Analysis. *Journal of Advancements in Library Sciences* 4 (3): 65-69.
- Moura, Amanda Pacini. 2014. Considerations on the social role of the document according to paul otlet. *Proceedings of the American Society for Information Science and Technology* 51 (1): 1-8, Available at: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/meet.2014.14505101038/full> (accessed Nov. 11, 2020)
- Neuss, Christian, & Robert E. Kent. 1995. Conceptual analysis of resource meta-information. *Computer Networks and ISDN Systems* 27 (6), Available at: <https://arxiv.org/pdf/1811.12161.pdf> (accessed Dec. 11, 2020)
- Otlet, Paul. 1934. El Tratado de Documentación: el libro sobre el libro: teoría y práctica, traducción de María Dolores Ayuso García. La Habana: Félix Valera.
- Pleshkevich, E. A. 2010. The formation of the scientific concepts about the documental forms of information. The gnoseological and managerial concepts of a document. *Scientific and Technical Information Processing* 37 (4): 227-249.
- Radaelli, Claudio, & Romain Pasquier. 2008. *Conceptual issues*. In: Paolo Graziano, Maarten P. Vink (eds.). 2008. Europeanization: New research agendas. London: Palgrave Macmillan, 35-45.
- Rayward, W. Boyd. 2008. *Introduction*. In: Boyd Rayward (ed.). 2008. European Modernism and the Information Society: Informing the Present, Understanding the Past. Hampshire: Ashgate, 1- 25.
- Roux, Sabine. 2016. "The Document: A Multiple Concept. *Proceedings from the Document Academy* 3 (1), Available at: https://pdfs.semanticscholar.org/a881/36446e461b062e3655eb0bb98e5cd71f413d.pdf?_ga=2.120481736.1762535820.1585415075-405559296.1584807421 (accessed Nov., 20 2020)
- _____, & Caroline Courbières. 2014. Documentary Borders: Reality or Illusion. *Proceedings from the Document Academy* 1 (1), Available at: https://pdfs.semanticscholar.org/b9e4/d2191b76abe27f18b999ca1b9b1e6366f8b4.pdf?_ga=2.182274023.1762535820.1585415075-405559296.1584807421 (accessed Nov. 20, 2020)
- Santa Anna, Jorge, & Éliða Mara Mascarenhas Pieri. 2017. As contribuições da documentação no desenvolvimento das práticas bibliotecárias em biblioteca universitária: diálogos com Paul Otlet." *Revista ACB (Biblioteconomia em Santa Catarina)* 22 (1): 38-49.
- Savolainen, Reijo. 2014. Emotions as motivators for information seeking: A conceptual analysis. *Library & Information Science Research* 36 (1), Available at: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99179/emotions_as_motivators_for_information_seeking.pdf?sequence=1&isAllowed=y (accessed Nov. 20, 2020)
- Skare, Roswitha. 2019. Documentation Studies at the University of Tromsø: A new way to educate librarians? *Education for Information* 35 (4): 455-463.
- _____, & Kiersten F. Latham. 2016. Tromsø and Documentation Studies: 20 Years Young (Editorial)." *Proceedings from the Document Academy* 3 (1), Available at: https://pdfs.semanticscholar.org/11ed/75dca04993358d0060fac96ab3a7109f1218.pdf?_ga=2.120548168.1762535820.1585415075-405559296.1584807421 (accessed Nov. 27, 2020)
- Sokolov, A. V. 2009. The epistemology of documents (A methodological essay). *Automatic documentation and mathematical linguistics* 43 (2): 57-68.

- Vermeulen, Jeroen. 2005. How does a policy text mean? An interpretation of text as discourse genre and management practice." In: Proceedings of the 4th International Critical Management Studies Conference (4-6 July 2005, Judge Institute of Management, University of Cambridge, UK), Available at: <https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/15021/vermeulenartikel2005.pdf;sequence=2> (accessed Nov. 5, 2020)
- Walsh, John A. 2011. The Christian Icon as Information Object", presented at the Center for the Study of Information and Religion (School of Library and Information Science, Kent State University, Kent: May 20, 2011), Available at: https://pdfs.semanticscholar.org/a7db/76daa4bac38f6f838564c08a190debea6aa2.pdf?_ga=2.12887031.1762535820.1585415075-405559296.1584807421 (accessed Dec.18, 2020)
- Wang, Lin, & Michael Buckland. 2016. From Fiefto Clan: Boisot's Information Space Model as a Documentary Theory for Cultural and Institutional Analysis. *Proceedings from the Document Academy* 3 (2), Available at: https://pdfs.semanticscholar.org/3dca/32dda804965b58701d7d3cfeeb9fdb1294.pdf?_ga=2.191852394.1762535820.1585415075-405559296.1584807421 (accessed Dec.10, 2020)
- Weissenberger, Lynnsey K. 2016. Windows of Time: Memory, Metaphor, and Storytelling as Documents. *Proceedings from the Document Academy* 3 (1), Available at: https://pdfs.semanticscholar.org/4b6e/b19e0e6b9ac9e971b1e1777e9901c3862bdc.pdf?_ga=2.12544116.1762535820.1585415075-405559296.1584807421 (accessed Dec. 18, 2020)
- _____. 2019. Suzanne Briet, Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Suzanne_Briet (accessed Jul. 3, 2020)
- Wikipedia. 2020. distortion, Available at: <https://en.wikipedia.org/wiki/Distortion> (accessed Mar. 10, 2021)

امیر ریسمان‌باف

متولد سال ۱۳۵۹، دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد است. ایشان هم‌اکنون، رئیس مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه تخصصی سازمان آب و برق خوزستان است. تاریخ، فلسفه، و مبانی نظری علم اطلاعات، تاریخ دکومانتاسیون، مبانی نظری و عملی مدیریت دانش، و اصول و مبانی اخلاق حرفه‌ای، از جمله علایق پژوهشی وی است.

اعظم صنعت‌جو

متولد سال ۱۳۵۴، دارای مدرک تحصیلی دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی از دانمارک است. ایشان هم‌اکنون دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد است. ذخیره و بازیابی اطلاعات، مطالعه و طراحی ساختارشناسی ابزارهای معنایی (اصطلاح‌نامه‌ها، هستی‌شناسی‌ها، نقشه‌های موضوعی، وب معنایی)، و نیز مطالعات کاربران، از جمله علایق پژوهشی وی است.

غلامرضا حیدری

متولد سال ۱۳۵۲، ایشان هم‌اکنون دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه رازی کرمانشاه است.
مبانی و روش در علم اطلاعات و دانش‌شناسی و مطالعات علم، از جمله علایق پژوهشی وی است.

شپوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی